

Swärdet, Guld-hönorna, Guld-lyktan och Guld-harpan

Det var en gång en fattig torpare, som hade tre söner. De begge äldsta följde sin fader i skog och mark, samt voro honom till bistånd vid hans arbete; men den minste pojken höll sig hemma hos mor, och halp henne i hennes sysslor. Härigenom blef han ringa aktad af sina bröder, och de gjorde honom orätt, när och hvar de förmådde.

Det hände sig efter någon tid att torpare-folket dog, och de tre sönerna skulle skifta sitt arf. Då gick, såsom hvar man väl kan tänka: de äldre bröderna togo det som var af något värde, och lemnade intet åt sin yngre bror. När nu allt annat var skiftadt, återstod endast ett gammalt söndersprucket degtråg, som ingendera ville ega. Då sade en af bröderna: »det gamla tråget kan vara lagom åt vår yngste bror; han bakar och slabbar så gerna.» Pojken tänkte väl, att detta var en ringa arfvedel; men han måste låta sig nöja. Efter den dagen tycktes honom likväl icke godt att dväljas i hemmet; han tog därför afsked ifrån sina bröder, och drog ut i verlden för att pröfva lyckan. När han nu kom till sjöstranden, diktade han sitt tråg med dref, och gjorde deraf en liten båt, vid hvilken han fästade tvänne käppar såsom åror. Derefter rodde han sina färde.

När pojken hade farit öfver sjön, kom han till en stor kungsgård. Han gick in och begärde få tala vid konungen. Denne sporde: »hvad är din ätt och ditt ärende?» Pojken svarade: 'jag är en fattig torpareson, som i hela verlden icke eger någonting, utom ett gammalt degtråg. Nu har jag kommit hit för att söka tienst.' Då konungen hörde detta, log han och sade: »visserligen har du ett ringa arf; men lyckan vänder sig ofta underligt om.» Pojken blef så upptagen ibland konungens smådrängar, och var af alla väl liden för sin djerfhet och hurtighet.

Nu bör förtäljas, att konungen, som rådde öfver kungsgården, hade en enda dotter. Hon var både vän och vettig, så att hennes skönhet och förstånd vidt omtalades öfver landet, och friare kommo ifrån både östan och vestan för att begära henne. Men prinsessan gaf dem alla nej, med mindre de kunde bringa henne till brudgåfva fyra goda gripar, hvilka egdes af en jätte på andra sidan sjön. De dyr-griparne voro: ett gyllene svärd, tu guldhöner, en guld-lykta och en harpa af guld. Många kämpar och konunga-söner hade dragit bort för att vinna dessa kostbarheter; men ingen kom tillbaka, ty jätten grep dem alla och åt upp dem. Sådant tycktes konungen illa vara; han räddes, det hans dotter skulle få lefva utan man, och han sjelf aldrig få någon måg, som kunde ärfva riket.

När pojken hörde talet härom, tänkte han vid sig sjelf, att det väl vore värdt ett försök att vinna den fagra konungadottern. I sådana tankar gick han en dag inför konungen och anmälte sitt ärende. Men konungen blef vred och sade: »huru vill du, som är en ringa svenn, tänka utföra det, som ingen kämpe hittills mäktat.» Pojken stod likväl fast vid sin mening, och bad om orlof att försöka sin lycka. När nu konungen såg hans dristighet, lät han fara sin vrede och gaf honom orlof. Han tillade: »det gäller ditt lif, och jag ville ogera mista dig.» Så samtaladt skiljdes de ifrån hvarandra.

Pojken gick nu till sjöstranden, uppsökte sin båt, och såg noga om den på alla sidor. Derefter rodde han tillbaka öfver sjön, och lade sig på lur invid jättens stuga. Han blef der om natten. Men om morgonen, innan dager var ljus, gick resen på sin loge och tröskade, så att det dönade i bergen vida omkring. När pojken förnam detta, plockade han en hop småstenar i sin väska, kröp upp på taket och gjorde ett litet hål, så att han kunde se ned. Jätten plögade alltid bära sitt gyllene svärd vid sidan, och svärdet hade en så underlig egenskap, att det klingade högt, hvarje gång han blef vred. När nu tussen tröskade som bäst, kastade pojken en liten sten, så att den föll på svärdet, hvarvid detta gaf en stark klang.

»Hvarför klingar du,» sade jätten misslynt, »jag är ju icke vred?» Han tröskade åter; men rätt som det var, klingade svärdet om igen. Jätten tröskade ånyo, och svärdet klang för tredje gången. Då blef resen otålig, hakade af sig bältet, och kastade svärdet ut genom loge-dörren. »Ligg der», sade han, »till dess jag slutat mitt tröske.» Men pojken bidade icke, utan kröp hastigt ned ifrån taket, grep tussens gyllene svärd, sprang till sin båt och rodde öfver sjön. Här gömde han sitt byte, och gladdes, att hans äfventyr så väl aflupit.

Andra dagen fyllde pojken sin väska med korn, lade en knippa linde-bast uti båten, och begaf sig åter till jättens stuga. När han nu legat en stund på lur, fick han se, hvarest jättens tre gullhönor gingo vid sjöstranden och bredde ut sina fjädrar, så att det glimmade fagert emot solen. Genast var han åter framme, lockade guldhönorna så sakta, så sakta, och matade dem med korn ur sin väska. Allt som fåglarne åto, drog pojken sig närmare emot vattnet, och till slut voro alla tre guldhönorna samlade i hans lilla båt. Då sprang han hastigt till, sköt ut båten i vattnet, och band guldhönorna med linde-bast. Derefter rodde han skyndsamt sin kos, och gömde sitt rof på andra landet.

Tredje dagen lade pojken en hop saltstycken i sin skinnväska, och färdades åter öfver sjön. När det led emot natten, märkte han huru röken hvirflade öfver jättens stuga; och dömde han deraf, att jätte-qvinnan var sysselsatt att laga mat. Pojken kröp nu upp på taket, spejade genom rökfånget och såg, hvarest en mycket stor gryta stod öfver elden och kokade. Då tog han saltstycken ur sin väska, och lät dem efterhand falla uti grytan. Derefter smög han sig ned ifrån taket, och afbidade hvad hända skulle.

När det lidit en stund, lyftade jätte-käringen sin gryta af elden, öste upp gröten och ställde fatet på bordet. Jätten var hungrig och började genast äta. Som han nu smakade gröten och kände att den var salt och bitter, steg han upp och blef mycket vred. Käringen undskyllade sig, och menade att gröten

var god; men jätten bad henne sjelf taga deraf; honom lysste icke vidare äta hennes anrättning. Käringen skulle nu smaka gröten, men grinade dervid rätt illa; ty så elak mat hade hon aldrig lagat tillföre.

Jätte-qvinnan hade nu ingen annan råd, än att koka ny gröt åt sin husbonde. Hon fattar derföre ämbaret, rycker guld-lyktan ned ifrån väggen och springer hastigt till brunnen, att hemta vatten. Som hon nu hade satt lyktan ifrån sig på brunns-karet, och lutade sig ned för att vinda upp vatten, var pojken framme, fattade käringen i fötterna, vräkte henne hufvudstupa i brunnen, och grep den fagra lyktan. Derefter flydde han sin kos, och kom lyckligen öfver sjön. Emedlertid satt jätten och undrade, att hans hustru dröjde så länge borta. Slutligen gick han ut för att se efter; men ingen syntes, endast ett doft plaskande hördes ur brunnen. Nu förstod jätten, det hans hustru fallit i vattnet, och halp henne med stor nöd åter upp på det torra. »Hvar är min guld-lykta?» var tussens första spörsmål, sedan käringen något kommit sig före. »Jag vet inte,» svarade jätte-qvinnan, »men det tycktes mig att någon grep mig i fötterna och kastade mig i brunnen.» Då blef jätten illa till mods och sade: 'tre af mina kostbarheter äro redan sin kos. Nu har jag intet kvar, utom min guld-harpa; men den skall han slippa, den tjufven, hvem han ock är. Jag vill läsa harpan inom tolf låsar.'

Medan detta timade hos resen, satt pojken på andra landet och gladde sig, att allting hade aflupit så väl. Men nu återstod det svåraste, att vinna jättens gyllene harpa. Pojken eftersinnade länge hvad här var att råda; men han kunde icke finna någon utväg. Han beslöt derföre att fara öfver sjön till jätttestugan, och der afbida hvad lägenhet kunde yppa sig.

Sagdt och gjordt; pojken rodde öfver sjön och lade sig på lur. Men huru det nu bar till, var jätten väl på sin vakt, blef pojken varse, samt sprang hastigt fram och grep honom. »Så har jag dig nu, din tjuf,» sade jätten förgrymmad, »det är ingen annan än du, som stulit mitt svärd, mina tre guldhöror och min

gyllene lykta.» Då blef pojken rädd; ty han trodde att hans sista stund var kommen. Han svarade ödmjukt: 'låt mig behålla lifvet, kära Far! jag skall aldrig komma här mera.' »Nej», genmälte jätten, »det skall gå dig, såsom det gått de öfriga. Ingen slipper lefvande ur mina händer.» Resen lät så innestänga pojken på en stiga samt gaf honom nötkärnor och söt mjölk, att han måtte blifva väl gödd, innan han skulle slagtas och uppätas.

Pojken satt nu fången, åt och drack och gjorde sig goda dagar. Det led så någon tid bortåt, och jätten ville veta, om han ännu var tillräckligt fet. Resen gick derföre till stigan, borrade ett hål i väggen, och befallte pojken räcka fram ett finger. Men denne förstod hans afsigt, och räckte i stället fram en ny-skalad ahl-pinne. Jätten skar deri, så att den röda safven droppade utur trädet; då tänkte han att pojken väl ännu måtte vara mycket mager, efter som han kändes så hård i hullet. Tussen lät nu gifva sin fånge ännu mera söt mjölk och nötkärnor än tillföre.

Efter någon tid gick jätten åter till stigan, och sade att pojken skulle sticka ut sitt finger genom borrar på väggen. Pojken räckte nu fram en kålstjelk, och jätten skar deri med sin knif. Då menade tussen att hans fånge månne vara tillräckligt gödd, eftersom han hade så löst hull.

När morgonen kom, sade jätten till sin hustru: »Mor, pojken är väl fet, tag honom derföre och stek honom i ugnen. Emedlertid vill jag fara bort, och bjuda våra fränder på gästabud.» Käringen lofvade göra såsom hennes man hade sagt. Hon eldade så ugnen mycket varm, och grep pojken för att steka honom. »Sätt dig på kak-spaden!» sade jätte-gumman; pojken gjorde så. Men vid det käringen lyftade på grisselskaftet, tumlade han alltid ned, och så gick det väl tio gånger. Slutligen blef jätte-qvinnan vred, och bannades öfver hans oskicklighet; men pojken ursäktade sig, det han icke visste huru han rätteligen borde sitta. »Vänta, jag vill lära dig», sade käringen och satte sig sjelf på grissel-spaden, med krökt rygg och

hopdragna knän. Knappast hade hon väl kommit dit, förr än pojken var till hands, fattade skaftet, skjutsade käringen in i ugnen, och tillslöt ugnsmunnen. Derefter tog han jättevinnans skinnpels, stoppade den med halm och lade på sängen, grep så jättens stora nyckelknippa, öppnade de tolf låsarna, knep den fagra gullharpan, och ilade ned till sin båt, som stod gömd i vassen vid sjöstranden.

Efter någon stund kom jätten hem igen. »Hvar kan väl mor vara», tänkte han vid sig sjelf, när hans hustru icke syntes till; »jaså, hon har lagt sig att hvila en stund, det kunde jag väl tänka.» Men huru länge käringen nu sof, ville hon likväl icke vakna, ehuru gillesgästerna snart voro att förvänta. Jätten gick nu att väcka henne och ropade: »vak upp, mor!» Men ingen svarade. Han ropade andra gången, men ännu intet svar. Då blef jätten misslynt, och ruskade häftigt på skinnpelsen, som låg i sängen. Nu först märkte han, att det icke var hans gumma, utan en halmkärfve, hvaröfver man dragit hennes kläder. Vid denna upptäckt begynte tussen ana oråd, och sprang att titta efter sin gyllene harpa. Men nyckelknippan var borta, de tolf låsarna öppnade, och guldharpan sin kos. Och när han slutligen gick till ugnsluckan för att skåda gästbuds-maten, se! – då satt hans egen käring stekt i ugnen, och grinade emot honom.

Nu blef jätten utom sig af harm och vrede, samt rusade ut för att hämnas på honom, som vållat all denna ofärd. När han kom till stranden, såg han hvarest pojken satt i sin båt och lekte på harpan; men harposlagen ljödo öfver vattnet, och de gyllene strängarna glimmade fagert emot solen. Jätten sprang nu i sjön, för att gripa pojken; men der var för djupt, han lade sig då vid landet och begynte dricka, för att tömma ut vattnet. Vid det han drack med all makt, blef[25] der ett sådant strömdrag, att den lilla båten fördes allt närmare och närmare in emot landet. Men just som jätten skulle taga den fast, hade han druckit för mycket, så att han sprack. Detta vardt tussens bane.

Jätten blef nu liggande död vid landet; men pojken rodde tillbaka öfver sjön med stor lust och glädje. När han kommit till stranden, kammade han sitt fagergula hår, drog dyrbara kläder uppå, band jättens gyllene svärd vid sidan, tog guldharpan i ena handen och guld-lyktan i den andra, lockade guldhönorna efter sig, och trädde så utrustad upp i salen, hvarest konungen satt öfver bord med sina män. När konungen fick se den raske ungersvennen, gladdes han i sin håg, och skådade honom med blida ögon. Men pojken gick fram för den fagra konungs-dottren, helsade henne höfviskt, och nedlade resens dyrgripar framför henne. Nu blef en stor fröjd öfver hela konungens gård, att prinsessan hade vunnit jättens dyrbarheter, och dertill fått en fästeman så fager och bård. Konungen lät derefter fira sin dotters bröllopp med stor ståt och gamman; men när den gamle konungen dog, blef pojken tagen till konung öfver landet och lefde der både länge och väl. Sedan var jag inte med längre.